

Kurum	: Işık Üniversitesi
Başlık	: Afet Risklerinin Azaltılmasında Mekansal Planlamanın Önemi
Konuşmacılar	: Prof. Dr. Azime TEZER, Prof.Dr. Özgen Osman DEMİRBAŞ, Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY, Prof. Dr. Nuran Zeren GÜLERSOY
Video Adresi	: https://youtu.be/Z4jd-s9E_Co
Yayın Tarihi	: 03.03.2023

Özgen Osman Demirbaş: Hoş geldiniz tekrar, katılımcılar yavaş yavaş geliyorlar. Yaşadığımız üzüntülü olayların üzerine biz akademisyenler olarak neler yapabiliriz, katkımız ne olabilir çabasıyla Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi olarak Işık Üniversitesi bilgiyi paylaşma yolunun iyi bir yöntem olduğu düşüncesiyle bu seriyi başlattık. Bu noktada da özellikle Mimarlık Bölümümüz epey emek sarf etti ve bir program oluşturdu. Bu programın 2. ayağındayız. Bugün konuğumuz Sayın Prof. Dr. Azime Tezer. Azime Hocamız hem bizim hocamız yani uzak olduğumuz bir hocamız değil, birlikte çalıştığımız bir hocamız hem de İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama, şehir plancısı ve afet yönetim uzmanı. Dolayısıyla çok da aslında yakından ilgili araştırmaları, bilimsel araştırmaları, yazıları, çalışmaları olan bir hocamız. Bugün 2. oturumumuz da “Afet Risklerinin Azaltılmasında Mekânsal Planlamanın Önemi” üzerine bize bir seminer verecek. Bu gerçekten çok önemli 26 gün geçti ki depremler bitmedi hâlâ yaşadığımız depremlerde yıkımlar yaşıyoruz, kayıplar, yaralanmalar yaşıyoruz. Bu bir kere daha bize yapılı çevrenin oluşturulmasında en baştan doğru adımlar atılması gerektiğini hatırlatıyor. O noktada bu konuları bir daha bir daha konuşmanın önemini çok olduğunu düşünüyorum, heyecanla bekliyorum Azime Hocamı. Ben daha çok uzatmayayım sözü size vereyim. Buyurun söz sizindir. Ekran paylaşacak mısınız?

Azime Tezer: Teşekkürler. Tabii ki tabii ki paylaşacağım. İsterseniz önce onu yapayım. Ben öncelikle hem Nuran Hocama hem de size çok teşekkür ederim davetiniz nedeniyle. Ahsen Hocama da sonuçta bu 99 Depremi olduktan sonraki çabalarda, İstanbul Teknik Üniversitesinin çabalarında yine o zamanda hep birlikte çalışmıştık. Pek çok konuda konut araştırma ünitesi ve çevre yapılar da yapılan eğitimlerde, konut deprem programında hep yan yana doğrusu bu konularda çalıştık. Hepimiz kendi meslek alanımızı bir şekilde bu konuyla ilişkilendirmeye gayret gösterdik. Hepimiz için 99 Depremi çok önemliydi. Hem etkilendik hem de doğrusu kendi meslek alanımızla ilgili açıklıkları görerek bu konuda ne yapabiliriz diye düşünmeye başladık. Ben birazcık geri planımla ilgili de bu anlam da bilgi vermek istiyorum. O nedenle 99 Depremleri benim meslek alanımda mesleki oryantasyonumu belirleyen önemli konulardan bir tanesi aslında. Hemen arkasında Teknik Üniversitede gerçekleştirilen İçişleri Bakanlığıyla birlikte Amerika Birleşik Devletleri’nden uzmanlarla kapasite geliştirmeye yönelik işte eğitmen eğitimi gibi programlara da katılarak pek çok bu konudaki sertifika programlarına katıldım. Hem FEMA’nın hem Japonya’dan JICA’nın bu programlarında rol aldım, Teknik Üniversitenin de eğitim programlarında rol aldım. Ve 2002’den sonra da hem İstanbul bünyesinde hem de farklı yerleşmelerde risk azaltmaya yönelik planlarda, dökümanların hazırlanmasında, projelerde görev aldım ve bunları bir şekilde

eğitim alanına da katarak kendi meslek alanımızda verilen eğitimde yani Şehir b6lge plancılarına yapılan eğitimde “Şehir Planlama ile Afet Risklerinin Azaltılması” gibi bir dersin y6r6t6lmesinde g6rev aldım. Bu dersi baŐlađıŐta Prof. Dr. Handan T6rkoğlu ile birlikte y6r6tt6k. Kendisi de zaten bu eğitim programlarında hep birlikte yan yana 2alıŐtıđımız hocalardan biridir. Sonrasında ben tek baŐına y6r6tt6m bu dersi ardından bu ders, sizin 6niversitenizde de mimarlara y6nelik olarak bu defa yapısal boyutu biraz daha irdeleyerek ben daha evvel daha mek6nsal boyutta kalmıŐtım. Bug6n de orada kalacağım daha 2ok mek6nsal boyutla ilişkili kısmını vereceğim. 26nk6 bir toplantı daha yapıldı sizin 6niversitenizde pazartesi g6n6. Orada proje kapsamında beni davet etmiŐlerdi. Orada da daha 2ok mimari 6l2eğine inen değerlendirmeler yapmıştım. Ahsen Hocam da, kendisi de o sunumun biraz daha afet y6netiminin risk riskten ziyade kriz y6netimi anında gerekli olan bir ge2ici barınma alanlarıyla ilgili bir katkı verdi. Sonu2ta hepimizin meslek alanı bir Şekilde farklı 6l2ekleriyle, farklı boyutlarıyla bu konuyu iliŐkilendiriyor ve bir rol6 var. Doğrusu mek6nsal planlamanın bu rol6n6 2ok 6nemsiyorum. 26nk6 uzun vadeli planlama zaten planlama uzun vadeli bir uygulama alanı bu nedenle risk azaltma gibi hakikaten uzun soluklu 2alıŐmaları gerektiren uygulama alanları ile 2ok iyi 6rt6Ő6yor. Zaten planlama bir Şekilde mek6nsal planlama, insanların yaşam alanlarını ve bu alanlardaki yapılaşmanın, geliŐmenin, doğal 2evreyle etkileŐiminin hem kamu yararı 6ncelikleyerek hem doğal tehlike risklerini azaltarak bu 6nlemleri/26z6mleri i2eren bir disiplin alanı olması nedeniyle 2ok 6nemsiyorum bu konudaki 2abaları fakat g6r6yoruz ki 99 Depremi bu kadar ciddi etkiler yaratmasına rağmen ve hatta mevzuatta da bug6n size de aktarmaya 2alıŐacađım etkiler yaratmasına, değişiklikler yaratmasına rağmen niye bug6n h6l6 geliyoruz Kahramanmaraş Depremleriyle 2ok benzer Őeyleri daha k6t6s6n6 hatta diyebileceğim daha etkili, daha b6y6k bir alanda etkisinin ortaya 2ıkmasına bağlı olarak yıkımın son derece b6y6k olmasını, mevzuattaki deđiŐikliklerin neden bu kadar etkisiz kaldığını sorgulamaya 2alıŐıyoruz hepimiz de, ama bu disiplin alanımızdaki bu 26z6lmelerin uygulama bağlamıyla 26z6lmelerin disiplin alanıyla iliŐkilendirmemiz gerektiğine inanıyorum. 26nk6 hakikaten hepimiz farklı alanlarda, farklı m6cadelelerle sonu2ta disiplin alanımızdaki ilkelerin arkasında durmaya 2alıŐıyoruz. Ancak uygulamada farklı farklı sebeplerle, nedenlerle bu ilkelerin altı boŐalınca işte onlar da aynı binalar gibi yıkılmaya mahk6m oluyor ve olacak. Farklı bir Şekilde 6n6m6zdeki yıllarda 6nemi daha da ortaya 2ıkacak. Ama bunları 2ok acı deneyimlerle yaŐamak ger2ekten 2ok 6z6c6. O nedenle 6lkemizde s6rekli olarak ortaya 2ıkan farklı farklı doğal tehlikelerin yarattığı afetler, her ne kadar deprem odaklı baksak da aslında pek 2ok farklı doğal tehlike yaşam alanlarıyla 2akıŐması etkileŐimi sonrasında yaşanan problemler nedeniyle afete d6n6Ő6yor. Ben de sunumumu bu nedenle sadece deprem odaklı bakmadan ama tabii ki Kahramanmaraş ger2eği ya da o b6lgenin 11 ilimizi etkileyen bu b6y6k afetin 6nemini tabii ki vurgulayarak ancak diğer tehlikeleri de dikkate alan bir yaklaşımın mek6nsal planlamayla ilgili edinilmesi gerektiğine de vurgu yaparak sunumumu b6yle bir i2erikle sizlerle paylaşmak istedim. Bu nedenle ge2miŐe baktığımızda ge2miŐteki tarihsel veriler 6zerinden pek 2ok doğal afetin yaşam alanlarımızı etkilediğini biliyoruz ve Şunu da biliyoruz ki yine olacak. 26nk6 bunlar doğal dinamikler ve bir Şekilde deprem olmamasını bekleyemiyoruz ya da bir sel olmamasını bekleyemiyoruz. Doğal olaylar sonu2ta bunlar ama bunların afete d6n6Őmesini doğal karŐılamamamız gerektiğinin bir kere daha altını 2izmekte fayda olduğunu d6Ő6n6yorum. Kahramanmaraş'ta burada g6r6yorsunuz 2 farklı imaj var. Bunları internetten aktardım. Alttaki kaynakları da var. G6r6yoruz ki, ya evet zemin 2ok k6t6 ama kimi binalar yıkılmıyor! Kimi binalar bina b6t6nl6đ6 belki korunuyor, ama yan yatmıŐ ya da bir Şekilde yine kullanılamayacak halde. Bu da bize Şunu g6steriyor: Hem zemin 6zelliklerini dikkate almaya, buna zemin 6zelliklerini dikkate almadığı i2in temel yapısını ne t6r bir temeli olması gerektiğini dikkate almadan yapıldığını g6steriyor. Diğer taraftan da yapının kendi nitelikleri yani yapım koŐullarındaki niteliksizlikler, standartlara uymama gibi durumlar aslında maalesef bu son afette pek 2ok can kaybının

yaşanmasına neden oldu ve böylece aslında yine bu fotoğraflarda gördüğümüz yolların kapanması, açık alanların olmaması. Mesela sağ taraftakinde bir spor alanı görüyorsunuz, bir futbol sahası var. Yani ne kadar sınırlı açık alan bulunduğunu, ulaşım bağlantılarının ne kadar görünmez olduğunu buradan gördüğünüzde müdahalenin de ne kadar sorunlu olduğunu deneyimlemek durumunda kaldık maalesef bu son afette! O nedenle kentsel alanlardaki yapı yoğunlukları, ulaşım bağlantıları, acil durumlarda hizmet verebilecek alanlarının bulunup bulunmaması gibi konular da afetin etkilerini arttırıyor. Ve bütün bunlar aslında mekânsal planlamanın ilgi alanına giriyor. Bir şekilde bunlarla ilişkilendirebiliyoruz. Bir başka doğal afeti 2021 yılında yaşadık Karadeniz’de yaşanan sellerde. İşte burada Bozkurt yerleşkesini görüyorsunuz. Burada aslında bir doğal koridor var, dere koridoru. Karadeniz’in zaten çok yaygın özelliğidir bu işte ormanlarla, vadilerle ortaya çıkan bir su koridoru ve o su koridorunun hemen etrafında gelişmeye çalışan yerleşik alanlar. Bu aslında biraz yamaçlara doğru bakarsanız geleneksel dokusu bundan çok farklı iken, bu koridorlarda uygulanan farklı uygulamalar işte ne bileyim dere koridorunun hem yakınından geçen ulaşım bağlantıları. Bu alanları erişilebilir kılması ila bir şekilde buralardaki yoğunluk baskısı artıyor. Elbette ki uygun değil! Elbette ki orada taşkın yapıları söz konusu olsa da kimi durumlarda beklenen taşkın seviyelerinin çok üzerinde ani ekstrem yağışların olmasına da bağlı olarak selleri yaşayabiliyoruz. Burada yaşadığımız gibi. Bu nedenle aslında sadece depreme uygun, sadece sele uygun yapılaşma gibi bir şeyin söz konusu olmaması gerektiğini. Kimi durumlarda da bir doğal tehlikenin diğerini ortaya çıkarabildiğini ya da teknoloji tehlikeleri de tetikleyebildiğini deneyimlemiş durumdayız. Bunları hep görüyoruz. Çok kentsel alanlarda şu tür şey olabilir eleştiri değil de belki bir saptama yapabiliriz. Kentsel alanlar, hareket alanımızın son derece sınırlı olduğu alanlardır. Evet, doğru ancak çözümsüz değildir. Bu örneğin yukarıdaki örnekte gördüğümüz o alandaki sel basmış alanların daha sonra afete maruz bölge statüsünü almasıyla o alanlar boşaltılıyor. İşte bunu önceden yapan uygulamalar var. Mesela burada size göstermeye çalıştığım örnek Seul’den orası da bir büyük metropoliten alan. Çok nüfusu son derece yüksek küçük bir yerleşme değil. Hatta ben bu örneği buradaki en alttaki fotoğraflara bakarsanız, üstte siyah beyazda tarihsel bir fotoğraf ilk hallerini gösteriyor. Daha sonra bu koridorun düz olması da nedeniyle hemen yakın etrafını kapatılıyor ya da o suyun kirlenmesine bağlı olarak gözardı edilmesi için ya da göz önünde olmamasını sağlamak için üstü kapatılıyor. Bu tür örnekler bizim kentlerimizde de fazlasıyla var. Suları görmüyoruz, ama bazen sesini duyuyoruz sadece caddelerin altından akarken aşırı yağmurlarda. Bana bu örnek doğrusu Mecidiyeköy’ü hatırlatır. Yani o yoğunlukta bir ulaşım bağlantısı olmasına rağmen çok ciddi bir kararla burası açılıyor ve tekrardan su koridoru gün ışığına çıkartılıyor. Ve bu sadece su kaynağını korumak değil. Diğer taraftan hem kentin ısınmasını, iklim değişikliği risklerini azaltmasını hem de buradaki yaşam kalitesine sunacağı katkıyı hem de buradaki sel riskini bir ölçüde daha iyi kontrol edebilmeyi amaçlayan çok amaçlı bir uygulama aslında ve bunun yapılabileceğini gösteriyor. Bir başka doğal tehlike, heyelanlar aslında bu da yine aşırı yağışlara bağlı olarak ortaya çıkabilen bir şey ve bizim yine Karadeniz Bölgemizde, İstanbul’da da farklı noktalarda ama yoğunlukla topoğrafik açıdan çok yağış alan ve çok da topoğrafik açıdan eğimli olan alanlarda toprağında gevşek olmasına bağlı olarak, bu tehlikeyle karşı karşıya kalabiliyoruz. Eğer bu alanlarda çok yapılaşmışsa, yoğun yapılaşmışsa ki Karadeniz’de yerleşilebilir alanlar son derece bu anlamda sınırlı. Bu tür problemlerle karşı karşıya kalabiliyoruz yoğunlukların artmasına bağlı olarak. Bir başka doğal tehlike, yine ülkemizde 2021 yılında çok ciddi oranda yaygın bir şekilde yaşadığımız bir doğal tehlikeydi ve afete dönüştü maalesef! Bu da orman yangınları yine iklim değişikliğiyle ilişkilendiriliyor burada da altını çizeyim. Kimi uzmanlar buna karşı çıksalar da uluslararası düzeydeki kuruluşların Birleşmiş Milletlerin, işte afetlerle ilgili Birleşmiş Milletlere bağlı kuruluşların raporlarında aslında iklim değişikliği ve ortalama sıcaklığın artmasına bağlı olarak bu tür afetlerin yani hem hidrometeorolojik afetlerin hem de orman yangınlarının sıcaklık artışıyla ilişkilendirildiği, etkisinin arttığı, sayısının

arttığına dair bilimsel raporlar bulunuyor. Bu nedenle de biz de bunların etkilerini yaşıyoruz. Uzun süre yağış olmamasına bağlı olarak havanın kuruması, diğer taraftan bu materyalin yani burada orman alanlarındaki materyalin buna karşı hassaslaşması bu alanlardaki orman yangınlarını arttırıyor. Benzer şekilde Avusturalya’da da çok ciddi orman yangınları yaşanmıştı 2020 yılında ve bunlar önden aslında tahmin edilebiliyor. İklimle ilişkilendirilebilecek doğal tehlikelerin önden uyarı zamanı depreme göre çok farklı. Bu nedenle ön tedbirlerin alınarak bir ölçüde afetin boyutu ya da işte ortaya çıkabilecek etkinin boyutunun önden kontrol edilmesiyle ilgili yapılabilecekler en azından bu tehlikeler için geçerli. Tüm bunlardan sonra aslında bir yerleşmeye baktığımızda, burada işte 99 Depreminin etkilediği alanlardan bir tanesiydi Kaynaşlı Düzce’ye bağlı bir ilçe ve pek çok tehlikenin üst üste örtüştüğü bir örnek alan burası ve burada aslında bu örnekte bize yukarıdakilerinde pek çoğunda da çoklu-tehlike yaklaşımının mekânsal planlamayla entegre edilmesi gerekliliğini vurguluyor. Bu nedenle biz planlama kararlarımızı geliştirirken aslında o yerleşmeleri ilgilendiren ya da etkileyebilecek tüm doğal tehlikeleri hatta iklim değişikliği etkilerini de dikkate alarak yerleşim planlarında dikkate almak durumundayız. Çünkü mekânsal planlama aslında yaşam alanlarıyla ilgili daha yaşanabilir, daha adil, hizmetlere daha adil erişebilmeyi sağlayabilecek fırsatlar sunan topluma yönleri nedeniyle ve risklerden de aynı şekilde etkilenmemeyi sağlamak adına mekânsal planlamanın önemi büyük. Bu anlamda 99 Depremi aslında mevzuat üzerinde etkili oldu bir ölçüde bunu söyleyebiliriz. Ancak buna rağmen şuanki durumda “Neden bunu yaşadık?” diye sormadan edemiyoruz yine. Örneğin; hem 3194 Sayılı İmar Kanunu kapsamında hem de yönetmeliğinde değişiklikler oldu. Yönetmelik zaten daha sonrasında değişti. Diğer taraftan Yapı Denetimi Kanunu gündeme geldi. Daha sonrasında 2011 Van Depremi sonrasında 6306 Sayılı Afet Riskli Alanların Dönüştürülmesi hakkında kanun gündeme geldi. Doğrusu bu kanunlar mekânsal planlamayla doğrudan ilişkilendirilebilecek kanunlar. Yapı Denetimi Kanunu, yapı ölçeğiyle ilişkili olsa da plan notlarında özellikle uygulama imar planlarında yapı denetimiyle de ilişki kurarak çoklu-tehlikeyi ilişkilendiren plan notlarıyla riskin yapısal boyutla da ilişkilendirilmesi söz konusu olabilir. Bunun için hakikaten mevzuat önemli. Her ne kadar her yönüyle yeterli açıklığa sahip mi değil mi diye sorgulayabilirsek de yine de varlığı yani bu tür önlemlerin alınmasına engel değil. Bazı şeylerin yeterli açıklıkta olmaması önemli tabii ki bence ama var olan haliyle de bunların yapılmasına engel değil doğru ifade etmek gerekirse. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği, aslında amacında bunu bire bir alıntı yaparak söylemek istiyorum: “Fiziki, doğal, tarihi ve kültürel değerleri korumak ve geliştirmek, koruma ve kullanma dengesini sağlamak, ülke, bölge ve şehir düzeyinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, yaşam kalitesi yüksek, sağlıklı ve güvenli çevreler oluşturmak üzere hazırlanan, arazi kullanım ve yapılaşma kararları getiren mekânsal planların yapımı ve uygulanması” olarak tarif ediliyor amacı Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin. Burada aslında pek çok şey var. Hani notla bunu ilişkilendiririz, sağlıklı ve güvenli çevrelerin altında sonuçta bu risklerin yönetimi, risk konusunu rahatlıkla ilişkilendirebiliriz. Bu planların yani mekânsal planların yapımından, yaptırılmasından, kontrolünden, yürütülmesinden, uygulanmasından sonuçta ilgili kurumlar var. Kamu kurumları var ve bu bunlar arasında; Bakanlıklar, Büyükşehirler, İl Özel İdareleri ve İlçe Belediyeleri öne çıkıyor. Ve örneğin 2012 yılında burada şunu söylemek de fayda var. Kahramanmaraş örneğine yine dönersek son afetin olduğu, ortaya çıktığı sonuçta 2012 yılından sonra büyükşehir olmuş, ama ondan önce İl Özel İdarelere yani belediyenin sınırları dışındaki alanlardan İl Özel İdareleri sorumlu. O nedenle sorumlu kuruluşlar değişebiliyor mekânsal planların kontrolünden, yapımından ve yürütülmesinden. Eskiden bir merkez ilçe belediyesi sorumluyken, şuan büyükşehir belediyesi kentin makro düzeydeki planlarından sorumlu kuruluş sonuçta. Mekânsal planlar, kapsadıkları içeriğe bağlı olarak çeşitleniyor ve ölçeğe bağlı olarak değişiyor. Bunlar ülke mekânsal strateji planından daha bölgesel ölçekte ele alınan ya da il düzeyinde, büyükşehirlerde ele alınan çevre düzeni planları ve imar planları daha uygulamaya ➔

dönük planlar olan imar planları olarak gruplanıyor. Ama bunun dışında yani bu mekânsal planlar dışında yine mekânsal planlarla ilişkilenen ve yönlendiren farklı planlar da var ve bunlarda aslında mekânsal ölçekte kararlar içeriyor. Bunlarda hem koruma alanları için yapılan Milli Parklarda uygulanan örneğin; uzun devreli gelişme planları, ulaşım planları, ulaşım ana planları ya da havza koruma planları gibi. Aslında havza koruma planları da son derece önemli ve sonuçta içme suyu, su drenajı su birikmesi ve sevki sonuçta bir doğal kaynak olarak suyun yönetimi ile ilişkili olması bakımından aslında mekânsal planlamaya da girdi oluşturan yer yer de çevre düzeni planlarını sınırlandıran veyahut yönlendiren bir içeriğe sahip. O nedenle onların da önemli olduğunu düşünüyorum. Bu değerlendirmelerden sonra kentsel ve mimari ölçekte yapı denetiminde öne çıkan kanunlar arasında neler var? İşte dedik ki; 3194 aslında şehir planlamasını ilgilendiren en temel kanun. Bunlar kanunlar, bunların bir de uygulama yönetmelikleri var. Onlarda sıralanıyor birazdan onu da göstereceğim. Diğer taraftan aslında bizim için çok temel kanunlardan bir tanesi de Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi hakkında kanun; çünkü örneğin şimdi bu afet bölgesinde de belki gündeme gelecek. Fakat bu kanun başlangıçta işte sadece deprem odaklı bakması ya da riskli alan belirlemesindeki belirsizlikler, nasıl uygulanacağıyla ilgili belirsizlikler nedeniyle oldukça eleştirilere sebep oldu. Diğer taraftan diğer kanunların üstünde ve çok acele aceleci tavır ki şuanki uygulamada da bu aceleci tavrı eleştiriyoruz aynı şekilde. Öyle bir aceleci tavır, aceleci uygulama içeriği taşıyor maalesef. Halbuki imar kanunu ya da işte mekânsal planlarla ilgili mevzuat aslında yaşam alanlarına dair hem güvenli hem de yaşanabilir çevreler oluşturmayı amaçlayan, diğer taraftan da bunu sürdürülebilir ve hakikaten çevre duyarlı ya da kültür mirasıyla ilişkili olabilecek diğer sosyokültürel değerlere duyarlı içerikle yapılması da önceliklendiriyor. Bir taraftan da orada yaşayacak olan nüfusun ya da doğal çevrenin ihtiyaçlarını da adil ve bu ilkeler çerçevesinde uygulaması gerekiyor. Bu nedenle bu kanunda pek çok gereklilik, pek çok standart gözardı edilmesi nedeniyle de çok eleştirildi. Bunlar inanıyorum ki ya da inanmak istiyorum, gelecekte bu tür eleştirilerle, bu tür kamuoyu oluşturulmalarıyla bir şekilde daha toplumun ortak aklıyla, daha kabul edilebilir yapıya dönüşecektir. Afet Sigortaları Kanunu da, çok önemli aslında sonuçta yapıların sigortasız olması aslında riskin tamamen bütün ülkeye mal olmasına sebep oluyor. O yüzden aslında doğal afet sigortaları kanununun ya da işte uygulanabilirliğinin, yaygınlığının önemini bir kere daha anladık bu son afette. Sonuçta bu uluslararası sigortalama kuruluşları değil de riskin sadece kendi ülke sınırlarımızda değil de paylaşılması durumunda da bunların etkisi var. Bu nedenle sigortalılık oranının artmasına büyük ihtiyaç var ve belki sigortalılığa bağlı olarak farklı teşviklerin dikkate alınması ya da işte bunun teşviği için farklı mekanizmaların devreye sokulmasına ihtiyaç var ülkemizde çünkü bu çok düşük. Bunun oranının çok düşük olduğunu görüyoruz. Diğer taraftan taşkın işte diğer doğal tehlikelere ilişkin uygulamalarda aslında bir şekilde mekânsal planların bu risk azaltma ile ilgili rolünü yönlendiren içeriğe sahip. Bu var olan kanunların yönetmelikleri de önemli ölçüde önemli fakat şunu burada belirtmek isterim ki, örneğin; Yapı Deprem Yönetmeliği, deprem etkisi altındaki binaların tasarımı ile ilgili çok temel yönlendirici ve uzmanları hep duyuyorsunuzdur sizler de belirtiyorlar ki aslında bizim Deprem Yönetmeliğimiz, Bina Yönetmeliğimiz uluslararası ve dünya standartlarını içeriyor diye, ama hani uygulamada açığa çıkan durumun yeterince bu standartları ortaya koymadığını görüyoruz. Yani bununda kontrol mekanizmasının yeterince işlemediğini bir şekilde, bunun sonucu olarak bu yapıların bu kadar kontrolsüz belki işte bir taraftan da buna yönelik yaptırımların yeterince etkili olmaması, caydırıcı olmaması gibi durumlar nedeniyle uygulamadaki durumun bu kadar vahim sonuçlar ortaya koyabildiğini görüyoruz. Ancak diğer doğal tehlikelere ilişkin yapım standartları yeterince gelişmiş durumda değil gerek sel, gerek heyelan, gerek orman yangınları gibi pek çok ülkede bunları görüyoruz artık buna yönelik standartlar da var. Aslında bir şöyle bir şey de var. Yani Bina Deprem Yönetmeliği, her ne kadar bütün doğal tehlikelere ilişkin koşulları içermese de diyor ki, sonuçta burada açıklanmayan hususlarda uluslararası mühendislik

standartları uygulanabilir diye bir şey var, değerlendirme var kapsamında. Bu da aslında hani herhangi bir engel olmadığını bize gösteriyor. Bu nedenle diğer tehlikelere ilişkin mevzuatın önümüzdeki dönemlerde geliştirilebileceğini inanıyorum. Kanunlar, yönetmelikler yanı sıra Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de önemli bir araç. Çünkü bunlar acilen afetler sonrasında devreye giren kararnameler ve hızla eyleme geçilebilmesi için bir pratik veriyor. O nedenle kararnamelerde bizim açımızdan aslında mekânsal plan kararlarında kullanılabilmesi bakımından da önemli. Afetlere ilişkin mevzuata genel olarak baktığımızda yani işte imar kanunu ya da afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi olsun ya da işte bina ölçeğindeki kanunlar olsun; temelde deprem ağırlıklı bir içeriği var. Sizler de bakarsanız genel hatlarıyla temelde depremi hedeflediğini görebilirsiniz. Örneğin; sele ilişkin yönetmelikte de çok detaylı bir yapılanma koşullarını yönlendirecek içeriğin olmadığını da görebilirsiniz. Fakat diğer taraftan işte risk belirlemeye ilişkin en azından bir içeriğin değiştiği özellikle 99 Depremleri sonrasında bunu söyleyebiliyoruz. Diğer taraftan risk azaltmada mevzuatta çoklu-tehlike bağlamının da yeterince gelişmemiş olduğunu görüyoruz. Doğa tehlikelerinin birbirini tetikleme etkisinin de mevzuata girmesi, entegre olmasının gerekli olduğunu değerlendirebiliriz. Ben burada özellikle 6306 sayılı Afet Riskli Alanların Dönüştürülmesiyle ilgili kanunun çıkışından sonra 2012 yılıydı zannediyorum bu çalışmayı yaptığımızda İstanbul'da bir değerlendirme yapmıştık. Kentsel dayanıklılıkla ilgili bir toplantı olmuştu Berlin'deydi ve o toplantı sırasında bunu kullanmıştım. Bugün de aslında sizinle de paylaşmak istedim tekrardan. Şimdi; burada kanun çıktıktan sonra Bakanlık acele ile riskli alan belirlemesi yapılmıştı İstanbul'da ve riskli alana yönelik rezerv alan belirlemesi yapılmıştı. Şimdi; burada ben hem İstanbul'un ekolojik hassasiyeti olan alanları yani ekolojik yapısı İstanbul'a yaşam kalitesini destekleyen doğal yaşam ve insan yaşamı için yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkisi olan ekolojik hassasiyeti olan alanları doğal tehlikeler açısından deprem, sel ya da heyelan bakımından mekânsal olarak riskli olan alanları yapısal olarak plansız gelişmiş alanları dikkate alarak, üst üste çakıştırılarak bir bir değerlendirme yapmaya çalıştık. Burada sit alanlarını da görüyorsunuz çapraz taralı olan alanlar. Bir de kırmızı lekeler var. Kırmızı lekeler de yoğunlukla gördüğümüz gibi merkez alanının (biraz şey kaymış ama pardon) yoğunlukla merkez çevresindeki alanlar olduğunu görüyorsunuz. Riskli alan olarak belirlenmiş alanları gösteriyor o kırmızı lekeler. Halbuki siz de son günlerde duyuyorsunuz, tüm uzmanlar İstanbul'un en riskli olan alanları zemin açısından, özellikle deprem açısından nereleri olduğuyla ilgili çok ciddi açıklamalar da bulunuyorlar. Burada işte Anadolu yakasında Maltepe ve Tuzla öne çıkarken kısmen Kadıköy'de Kurbağalı Dere hattını düşünürseniz; Avrupa yakasında daha yoğunlukla 2 göller arasını ne kadar riskli olduğuna dair değerlendirmeler duyuyoruz ki, bu şeye girmiyor yani o 10 kmlik çap içine girmiyor. Bu da bize şunu gösteriyor. Yani en çoklu risk tehlikesi yapılmadan bu riskli alanlar belirlenmiş ilk etapta ve İstanbul'un hem doğal hassasiyetlerinin hem de afet oluşabilme riskli olan alanları yaratabilme etkisi olan riskli alanları dikkate almadığını görebiliyoruz. Aslında bir önemli konuda İstanbul ve kentsel alanlar için iklim değişikliğiyle ilgili hassasiyetler. Yine afetler, her tür afette olduğu gibi aslında kentler daha çok etkileniyor. İklim değişikliği etkilerinden de kentler daha fazla muzdarip. Bir taraftan hem kentler suçlu iken; diğer taraftan da bunun mağduru olarak ortaya çıkıyor, ama aynı zamanda da umut alanları. Yani bununla ilgili olarak özellikle bu riskli alan belirlemesiyle ilgili olarak da tabii ki güncelleme var. Ben size belirttiğim gibi bu 2012'deki durum. Dün yapılan Deprem Eylem Planı sunumunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sunumda ve paylaşılan bilgilerde riskli alanlarla ilgili yapılan bu son işte bilimsel ortak aklın sonucu ile ortaya çıkan değerlendirmeler paylaşıldı ve artık toplum gerçekten özellikle de bu afetin büyüklüğü nedeniyle Kahramanmaraş'ta yaşadığımız son derece hassas bir şekilde kulak kabartarak bu konuyla ilgili durumda. Dileriz gerek iklim değişikliği hassasiyetleri gerek İstanbul'u bekleyen en önemli tehdit olan belki de bunu o toplantıda yine dünkü toplantıda bunun bir gerçekten ülke güvenliği açısından çok önem taşıdığı vurgulandı dünkü toplantıda da. Hiç abartılı

bir değerlendirme değil gerçekten çünkü hem nüfus, barındırdığı nüfus hem ülke kaynakları hem tüm değerleri kentin taşıdığı tarihsel, doğal, insan kaynağı olarak taşıdığı tüm değerler aslında buraya özel bir hassasiyet gösterilmesi gerektiğini ve bu olmadan gösterilmesi gerektiğini bir kere daha gündeme getirmiş durumda. Zannediyorum ki, yine bir daha sonraki slaytlarda da buna yönelik bir şeyler değerlendirmeye çalışacağım, ama yani depremi ve tüm diğer doğal tehlikeleri de içine alan bir yaklaşımla bu alanların, sorun alanı değil mağduriyet yaşamış alanlar değil gerçekten umut alanları olması yaşam kalitesi açısından daha iyi olanaklar sunan yaşayanlarına insan yerleşmeleri olarak gelişmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bizim üniversitemizden araştırmaları bu yönde olan yani “İklim değişikliği etkilerine bağlı olarak kentsel makroform ve yapılaşma biçimleri farklılaştırılarak acaba bu etkiler azaltılabilir mi?” diye simülasyonlar yapan, araştırmalar yapan bir öğretim üyemiz bizim yine Afet Yönetim Merkezinden de uzman arkadaşlarımızdan bir tanesi Yurdanul Ünal Hoca, onun yaptığı değerlendirmelerde de aslında kentin yoğun yapılaşmış olan alanlarına aslında afet risklerini de azaltacak koridorlar olarak bunlara bakabiliriz. Ya bu kenti soğutacak koridorların su koridorları olabilir bu alanlar ya da kıyılardaki yoğun yapılaşmanın bu dönüşümü de dikkate alarak, riskli alanları da dikkate alarak daha sağlıklılaştırılması konusu gündeme gelirse hakikaten bu sıcaklık artışlarındaki iklim değişikliği etkilerinin ortalama sıcaklıklarının azaltılabileceği yönünde değerlendirmeler bulunuyor. Bütün bunlar aslında bütün bu çabalar sonuçta sürdürülebilir kalkınma amaçlarını yerelleştirme ve mekânsal gelişmeyi bu perspektiften ilerletme bakımından önemli ve mekânsal planlama aslında sürdürülebilir kalkınma amaçlarının pek çok bileşeninin doğrudan etki eden bir disiplin alanı. Özellikle sürdürülebilir şehirler ve yerleşimler başlığı ya da iklim değişikliği, iklim eylemi ya da su altındaki yaşamı ya da karasal yaşam ya da işte ne bileyim yoksullukla savaş gibi sağlıklı yaşamın ya da sağlık olanaklarının yaygınlaştırılması gibi hem planlamanın kamu yararı, hem planlamanın sosyal adalet hem planlamanın sürdürülebilirlik boyutlarıyla da doğrudan ilişki kuran tüm bu amaçlarla mekânsal planlamayı ilişkilendirmek aslında kaçınılmaz günümüzde ve yine kentliler için bir umut alanı olması nedeniyle de bunu ilişkilendirmek durumundayız. Özellikle Amaç.11, Amaç.13, Amaç.14, Amaç.15 ve Amaç.17 ile ilgili bu sürdürülebilir kalkınma ile ilgili küresel ortaklıklar ile ilişkili olarak bir şey söylemek istiyorum. Bu da yeni öğrendiğim bir bilgi, yine Kahramanmaraş'ta oradaki belediye'deki arkadaşlarla, görevlilerle bağlantımız var. Onlar şuan Seul'le belki böyle bir bağlantı kurmaya çalışıyorlar ve kendi oradaki deneyimlerini yani kendi alanlarında bir şekilde uygulayabilmek adına deneyim paylaşımı gibi ortaklıklara gidebiliyorlar. Şimdi; bütün bunlar hepsi gerçekten bir şekilde mekânsal planlamanın içinde uygulama alanında yer alabilecek olan konular. Sonuçta küresel düzeyde 3 önemli bileşen var. Bir tanesi iklim değişikliği, bir tanesi sürdürülebilir kalkınma ve bir tanesi de afetlere dayanıklı yerleşimlerin planlanması. Tüm bu bileşenler aslında bize mekânsal planlamayla ilişki kurmak konusunda olanak sağlıyor. Şimdi tüm bu genel değerlendirmelerden sonra sizinle 2 örnek paylaşmak istiyorum. Biz bunları 2000'li yılların işte 2010'dan sonra gerçekleştirdik. Bir tanesi 2014 ya da 2015, bir tanesi 2016 olabilir. Bu çalışmalarını ilçe belediyeleri için yaptık. Onlar mekânsal planlarıyla entegre etmek üzere fakat ne kadar entegre olduğu konusunda doğrusu şuan bir bilgim yok, ama çok kapsamlı çalışmalar gerçekleştirerek aslında bunun hayata geçirilmesinde mekânsal planların entegre edilebilmesi için bunları hazırlamıştık. Şimdi şöyle bir durum var. Mekânsal planlar da bu şekilde bir şekilde hazırlanıyor. Plan var. İçinde belki risk azaltmaya ilişkin kapsamı da var veyahut yok yeterince, ama o planın sürdürülebilirliği, o plan kararlarının sürdürülebilirliği de ciddi ciddi problem ülkemizde. Ne kadar uygulandığı da çok ciddi problem var maalesef ülkemizde çünkü izleme mekanizmaları çok mevzuatla da tanımlı ölçülebilir değil ya da ben böyle düşünüyorum. Yani sonuçta o planın nasıl uygulanacağı hangi etaplamayla uygulanacağı her ne kadar yasalarla da ilişkilendirilse de diğer taraftan maalesef planın ulaşmayı hedeflediği standartları ya da düzeyi ya da o başarı noktalarını yeterince tanımlamaması. İşte ne kadar zamanda bunu ortaya koyacağını

ortaya koymaması gibi sebeplerle belki o planın performansı yeterince takip edilemiyor. Halbuki özellikle riskli alanlar bu kadar ölçülebilir, bu kadar önden tahmin edilebilir iken, bunun ne kadar zamanda, ne kadar sürede ve hangi kaynaklarla tamamlanacağı ya da ortadan kaldırılacağıyla ilgili tahminler de yapılabilecek iken bunu yeterince entegre etmiyor. Çünkü izleme, uygulamanın izlenmesi gibi bir süreci iyi tarif etmiyoruz, diye düşünüyorum. Şimdi; bu 2 çalışmadan genel değerlendirmeleri ben size aktarmaya çalışacağım. Mekânsal olarak biz nasıl entegre etmeye çalıştık. Burada çoklu-tehlikeyi dikkate alarak risk belirlemesi arkasından bunların yapılaşmış çevre ve toplumsal yapı ile ilişkilendirilerek nasıl riskler ortaya çıkarabileceği ve bunun da mekânsal planlara nasıl aksettirilebileceğiyle ilgili 2 örneği aktarmaya çalışacağım. Sonuçta aslında mekânsal planlamada bir risk azaltma aracı çok net bir şekilde. Bu risk azaltma planlamasında temelde; işte riskten sakınma, riski azaltma, işte riski tamamen ortadan kaldırma gibi durumlar söz konusu olabilse de aslında doğa tehlikeleri biz riski tamamen ortadan kaldırma gibi bir durumu tam olarak değerlendiremiyoruz. Ama can kaybı özellikle yapılarda örneğin can kaybının olmaması kesinlikle hedeflenir. Yapı Denetimi Kanunu, da can kaybını önlemeye yönelik standartları ortaya koymaya çalışır. Mekânsal planlama da aslında can kaybını engellemek adına ya da işte buna yönelik mekânsal kararları bir ölçüde o alanlardaki yoğunlukları kontrol ederek azaltmaya çalışır. Burada risk azaltma planlamasında temelde bazı adımlar var takip ettiğimiz. İşte en temel şey çoklu-tehlike analizi. Bu İstanbul'da yapılan son eylem planında da önemli ölçüde dikkate alınmış. Çoklu risk analizi, her ne kadar deprem eylem planı olsa da aslında onun içeriğinde çoklu riski dikkate almak önemli tabii ki. Sonra risk azaltma stratejileri ve eylemlerinin tanımlanması ve bunları mekânsal planlama araçlarına, planlara, mevduata entegrasyon ya da kentsel gelişme politikalarına entegrasyonu doğrusu önem taşıyor. Ve ardında tabii ki uygulanması ve izlenmesi riskin ne kadar azaltılabildiğini ya da ne kadar kontrol edilebildiğinin değerlendirilmesi önem taşıyor. Şimdi; Tuzla örneğini görüyorsunuz. Burada Tuzla ilçesinde yaptığımız çalışma aslında tabii ki en önemli verilerden bir tanesi yerbilimsel veriler ve bu jeolojik veriler kayaç özellikleri, işte ya da zemin altındaki suyun nasıl hidrojeolojik yapıyı da ilişkilendiren sınırlama riskinin bulunduğu alanları içine alan bir şey değerlendirme. Diğer taraftan fayların aktif ya da aktif olmayan fayların nerelerde konumlandığı gibi pek çok veriyi içeriyor. Diğer taraftan yine topoğrafik yerin üstüne baktığımızda topoğrafik yapılanma ve onunla birlikte yüzey drenajı ve su koridorlarını içine alan değerlendirme ardından nüfusun bu yerleşim alanlarında nasıl dağıldığını ve en riskli alanlarla nüfus yoğunluğunun çakıştırılması. Oradaki nüfus profilinin özellikleri gibi konuları da dikkate alabilmek için nüfusa bakmayı gerektiriyor. Ve temel konulardan bir tanesi de çünkü afet yönetiminde 2 temel alan var afet yönetiminde. Bir tanesi, uzun vadeli dönemi içeren risk yönetimi, riskin azaltılması; diğeri ise afet oluşumundan hemen sonra gündeme gelen müdahaleyi ve o işte 'yara sarma' dediğimiz maalesef buna ihtiyaç duyulan kriz yönetimi adına yönelik olan tüm eylemleri içeren 2 temel faaliyet alanı var, ilgi alanı var afet yönetiminin. Bunun altında farklı şeyler konumlanabilir elbette ama burada o nedenle hem arazi kullanımı, arazi kullanımında ulaşım diğer taraftan acil durumlarda kritik öneme sahip olan yapıların nerelerde konumlandığının da çok önemi var. Ve Tuzla'da da biz bu değerlendirmeleri yaparken hem mevcut arazi kullanımını hem de işte bu hassas alanların ve kritik tesislerin yerlerini ortaya koymaya çalıştık. Bir önemli konu da yine açık alanların konumu yani kentsel alandaki, yapılaşmış alandaki o boşluklar hem doğal süreçler için önem taşıırken biraz evvel iklim değişikliğinden bahsetmiştik. Bir taraftan onunla ilişkiliyken bir taraftan da bu tür müdahale alanlarında hareket alanı sunabilecek alanların farklı tehlikelerden etkilenmeyecek ama her koşulda bir şekilde işlev verebilecek alanlar. Bunu 2 şey yapıyor. Yani kriz yönetiminde 2 önemli kullanım var. Bir tanesi bu açık alanlar, bir tanesi de kritik tesisler. Bunların yer seçimi de çok önem taşıyor ve bu da mekânsal planlamanın ilgi alanına giren konulardan bir tanesi. O nedenle mekânsal planları geliştirirken riskin yönetilmesi perspektifiyle hem uzun vadeli hem de kısa vadeli yani kriz

yönetimini de içine alan değerlendirmeleri mekânsal planlara entegre etmek durumundalar. Varolan o bizim bu çalışmayı yaptığımız sırada geçerli olan 2009 Çevre Düzeni Planı hâlâ geçerli zannediyorum. Çünkü pek çok yapısıyla niteliğiyle delinse de ve değişse de planın özü değişmiş olsa da aslında bazı hassasiyetleri içine alarak hazırlanmış bir plandı bir şekilde. Örneğin; burada mesela iklim değişikliği hassasiyetlerini dikkate alarak kıyıda yeşil bir alan görüyorsunuz. Bu yeşil bir bant. Bu koridor aslında plan kararına göre bir şekilde bir kamusal alan olarak geri kazanılması istenen bir alandı veyahut belki dolgu düşünülüyor bilemiyorum. O da ayrı bir risk tabii ki doğal hassasiyetlerin kıyı ekosistemlerinin hassasiyeti nedeniyle ama kim bilir belki bazı noktalarda da belki kamulaştırma gibi bir nitelikle planlanmıştı. Ama özü sonuçta iklim değişikliği nedeniyle deniz seviyesinin yükselmesine bağlı olarak İstanbul'da bir tampon alan yaratabilme ihtiyacı gibi bir sebepten ortaya çıkıyordu. Tuzla'nın bulunduğu alanda ise buradaki kararlarda da işte havza içinde rehabilite edilebilecek alanlar, çevresel sürdürülebilirlik açısından öne çıkan hassas alanlar burasının havzanın içme suyu havzasını, Ömerli içme suyu havzasıyla etkileşimli olmasına bağlı olarak işte sanayi alanları var, alt merkezler var, meskûn alanlar var, doğal afetler açısından riskli olan alanlar var. Diğer taraftan kentsel ve bölgesel yeşil spor alanları, işte bu kıyıdaki koridor alanı tanımlanmış. Burada tabii ki riskli alan belirlemesi için kullanılan temel altlık yerleşime uygunluk verisi. Yerleşime uygunluk verisi 99 Depremi sonrasında mevzuata dahil olan mikro bölgelemeye dayalı jeolojik etüdler sonucunda elde edilen bir veri ve temelde yerbilimsel verileri kapsayan bir riski azaltma amaçlı kullanılacak bir karar destek aracı olarak bakabiliriz. Fakat dediğimiz gibi hani çoklu-tehlike açısından herşeyi kapsıyor mu? Kapsamıyor, ama en azından yerbilimsel verileri mekânsal planlamada karar destek aracı olarak yönlendirici bir araç olarak gündeme geliyor. Fakat nasıl oluyor? Aslında uygulamada pek çok plana bakıyoruz. Bu plan özelinde olmasa da pek çok plana bakıyoruz uygulamada gördüğümüz ve sorunlu bilirkişiliklerde de bunlarla karşı karşıya kaldık. Önlemler alan diye belirlenen aslında zemin özellikleri, yerbilimsel özellikleri ile uygun olmayan ama yerleşilmiş olan alanlar olması nedeniyle yapılaşmanın bulunduğu üzerinde yapılaşmanın bulunduğu alanlarda yeterince azaltıcı önlemler yok! İşte bu noktada yine afet olmadan bu tür alanlarda özellikle nasılsa başımıza geldiğinde, afet ortaya çıktığında zaten o kararı alıyoruz bir şekilde. Ya orada yoğunluğu düşürüyoruz Kocaeli'de yaşadığımız gibi ama tamamen boşaltılması da söz konusu olamıyor. Yine bunu Kocaeli deneyiminde gördük. Yani bir kentin yapılaşmış olan alanlarının özellikle tarihi, kültürel varlıklarıyla dolu olan ya da yoğun olarak dokunun parçası, işte kentsel dokunun parçası kültür varlıklarından da oluşuyorsa bu tür örnek alanların boşaltılması, yeniden yapılaşmaması gibi bir durum söz konusu olamıyor, olmamalı. Ne olmalı? O zaman o zemin koşullarının gerektirdiği yapılaşmayı içeren bir yapılaşmaya dönüşmeli sonuçta oradaki alanlar. Bunları da gördük. Yine burada yerleşime uygunluk bahsettiğim bu. Sonuçta öyle bir şey oluyor ki, işte jeolojik veri, jeolojik etüdler şu sınıflarda ayırıyor. Yani yerleşime uygun olmayan alan, önlemler alan (A) kategorisi, önlemler alan (B) kategorisi ve yerleşime uygun alan. 4 tane yapıya dönüşüyor. Bu önlemler alan dediğim gibi yani bu alanlar tamamen uygun değil. Biz de burada değerlendirme yaparken zemin niteliğine de bağlı olarak ve sonra bunu da diğer doğal tehlikelerle de ilişkilendirerek bir mekânsal karar destek aracı olarak kullandık. Sadece bunu bir veri olarak almadık. Diğerlerini de ilişkilendirmeye çalıştık. Birazdan Gaziosmanpaşa'dakini de 1-2 yani mekânsal planlamaya entegrasyon kısmını sadece göstereceğim. Burada biz bir kategorizasyon yaparak en kötü puanla işte daha yerleşime uygun arasında bir sınıflandırma yaparak onu karar destek aracı olarak kullandık. Diğer taraftan, bu sonuçlarda yani puanlamaya bağlı olarak ortaya çıkan son durumu da hem arazi kullanımıyla en yüksek derecede riskli olan arazi kullanımları arasında neler var bunları belirlemek için hem de orta derecede riskli olan bölgeleri –aslında bir kademe daha var ama ben hepsini buraya koymadım- bunları hem kritik tesisler düzeyinde hem de mekânsal kullanımlar düzeyinde değerlendirdik. Ve sonuçta işte doğal tehlikeler bir tarafta, bir taraftan da yapılaşmış çevrenin kendisinin taşıdığı tehlike

unsurlarına örneğin işte akaryakıt istasyonları yanıcı patlayıcı madde barındıran fabrikalar ya da bunun gibi bunları da dikkate alarak sonuçta mekânsal yapıda o kullanımın da bulunduğu duruma bağlı olarak işte nasıl sanayi alanlarında yapılmalı kullanımlarla ilişkili olarak ya da kentsel meskûn alanlarda yerleşim alanlarında, iskân alanlarında yoğunlukların artması azaltılması gibi kararlarla bu değerlendirmeleri ilişkilendirmeye çalıştık. Yine aynı şekilde acil durum planlamasının ya da afet yönetiminin kriz yönetimi kısmıyla ilişkilendirilebilecek tabii ki afet alanlarında cevap oluşturabilecek alanlara ilişkin olarakta hem açık alan stratejisi hem de ulaşım ile ilişkili hem de kritik tesislerle ilişkili kararlar geliştirmeye çalıştık. Bu da Gaziosmanpaşa örneği, Gaziosmanpaşa'da da benzer yaklaşımın öncesini koymadım burada artık analitik sürece. Burada da burası daha karasal bir alandı yani kıyıda değil içeride kalıyor. Ve burada da hem bir su, görünmeyen bir su koridoru var, ama işte yüzey drenajı, topoğrafik verileri gibi nedenlerde bu alanın aslında daha olabildiğince gün ışığına çıkarılması buradaki su yüzey drenajı sorununun çözülmesinde belki etkili olabilir diye onunla ilişkilendirilmesi gerektiğini önermiştik. Burada işte yapı ve nüfus yoğunluğu daha zemin niteliklerinin iyi olması nedeniyle artabilecek alanlarla yapı ve nüfus yoğunluğunun azaltılması gereken zemin nitelikleri nedeniyle alanlar gibi belirlemeler yapıldı. Diğer taraftan işte kritik tesisler ve o noktalara erişim gibi konular, ulaşım ve altyapının yine açık alan stratejisi bu alanlara yönelik işte nerelerde bu mahalle parklarının olabileceği hem su yönetimi açısından hassasiyet taşıyan alanlar hem de diğer taraftan oradaki riski azaltmayı öne çıkartan uygulama olabilir diye düşündüm. Ve ardından açık alanların nerelerde artabileceği, nerelerde yoğunlukların düşebileceği, ulaşım da ulaşım da alternatif ulaşım akslarının nereler olabileceği gibi kararları stratejik olarak belirlemeye çalıştık. Önemli konulardan bir tanesi de İstanbul içinde çok geçerli bir durum bu. O da yapı özelliklerini yapısal risklere bağlı olarak nerelerde yolların kapanabileceği gibi bir değerlendirmeyi de yine verilerle, verilere bakarak ortaya koymaya çalıştık. Sonuçta İstanbul'da 99 Marmara Depremleri ardından pek çok çalışma yapıldı. Konuşmanın başında da bu konularda sizinle nasıl rol aldığımıza dair bir açıklama yapmıştım. Hepimiz rol aldık. Nuran Hocam da rol aldı. Ahsen Hocam siz var mıydınız deprem master planında? Onu hatırlayamadım şimdi.

Ahsen Özsoy: Evet kentsel doku çalışması içinde vardım.

Azime Tezer: Doğru doğru tabii. Nuran Hocamla biz de mekânsal kısımda vardık ve pek çok çalışma yapıldı. Burada İstanbul'da işte makroform düzeyindeki risklerden, arazi kullanımı altyapı risklerinden, yapısal risklerden, diğer taraftan toplumsal risklerden, yönetsel ve acil durum servislerine yönelik risklerden bahsediliyor idi. Bu çalışmalar da hep bunlar yer aldı. Ve bunlar şuan günümüze kadar bir şekilde ne kadar yansıtıldı çalışmaya bunu bilmiyoruz o bir soru işareti ama sonuçta bu bilgiler üzerine kona kona son duruma geliniyordur diye ümit ediyorum doğrusu. Pek çok çalışma gerçekleştirildi İstanbul'da öyle veya böyle bir şekilde. Biz de bu size gösterdiğim 2 örnek çalışmada da sonuçta yani burada temel ilkeler üzerinden işte çoklu-tehlike analizine dayalı ve ardından bunu riskte zarar azaltmayla ilişkilendirebilecek bir mekânsal planlama ilişkisi yaparak sonuçta sürdürülebilir yerleşimlerin desteklenmesi için bir yöntem olarak orada belirlemiştik. Ama dediğim gibi sonuçta tüm bu tarihsel veriler, yaşadığımız olaylar bize aslında çoklu-tehlike analizine dayalı yaklaşımlı arazi kullanım ulaşım ve açık alanlar bakımından afet yönetiminin acil durum planlaması , kriz yönetimi ve yaşam alanlarının uzun dönemli risk azaltma planlaması mekânsal planlama araçlarına daha etkin entegre edilmesi gerektiğini yine bir kere daha altını çiziyor. Bunun olmadığını görüyoruz çünkü. Diğer taraftan da izleme mekanizmalarıyla bunun daha bütünsel anlamda kamunun da sorumluluklarıyla kamunun da sorumluluk olarak hesap verebilirliği de dikkate alarak bir şekilde bunu daha sistematik bir şekilde hayata geçirilmesi gerektiğinin altını çiziyor. İstanbul Deprem Eylem Planı sunumu ardından da birşeyler paylaşmak isterim. Oradaki duyduklarımız ve ben de oluşturduğumuz etkiler doğrusu çok ümitlendiğimi dünde

ifade etmiştim. Hocam hatırlarsanız? Ben ümitlendim doğrusu dilerim öyle olur. Hepimiz için çünkü hem bu ikili tarafı yani afet yönetiminin risk azaltması, risk yönetimi ve kriz yönetimi tarafıyla ilişkilenebilecek önlemler ya da yapılabilecek çalışmalar sunuldu bu sunum kapsamında. Diğer taraftan herkesin çok beklediği işte riskli alanlarda hızlı yapısal risk tespiti ile ilgili nasıl yol izlenebileceğiyle ilgili onunla ilgili bir değerlendirme yapmak isterim ki Kahramanmaraş Depremleri öncesinden aslında riskli yapı grubunu tespit etmek üzere 100.000 yapıyla, yaklaşık 100.000 yapıyla temas kuruluyor ve bu yapılardan sadece üçte biri gibi 29.000 küsur yapının yapısının riskli risk durumunun belirlenmesine izin verdiği ama diğer kalanının buna izin vermediği gibi bir durum söz konusu iken Kahramanmaraş Depremleri sonrasında 100.000'leri aşan başvurularla yapıların risk durumunun tespit edilmesini isteyen başvuruların olduğu belirtildi. İşte bu da afetin etkisiyle herkes şimdi yaşadığı alanın ne boyutlarda bu bölgesel ölçekte yaşanan afete de bağlı olarak nasıl hayatımızı etkileyebileceğini bize çok çok acı bir şekilde gösterdi maalesef! Bu nedenle de İstanbul Deprem Eylem Planının hakikaten hayat geçmesi, bir an evvel önlemlerin alınması, bir an evvel kriz yönetimiyle ilgili aksaklıkların üstesinden gelinmesi ve uzun vadede orta ve kısa ve orta ve uzun vadede de riskli yapılarda yaparak bu yapı stoğunun dönüştürülmesi yahut güçlendirilmesiyle ilgili yapılabilecekler konusundaki önerilerin hayata geçmesi önem taşıyor. Bu konuda hem yapının dönüşümü yenilenmesi hem de yapının güçlendirilmesiyle ilgili mevzuatta da değişiklik yapılması gerektiğine vurgu yapıldı. Çünkü mevzuatımıza göre Yapı Denetimi Kanununun tanımladığı koşulları içermeyen bir güçlendirme hızlı güçlendirme diyelim belki daha farklı teknik bir terim vardır ama kısıtları yani tamamen bu standartlarla güçlendirme yapmanın maliyeti ve süresi mümkün değil, ama hiç değilse yapıların çökmesini engelleyecek hızlı güçlendirme gibi uygulamalar için ayrı bir mevzuata, ayrı bir yasal izne ihtiyaç olduğuna dair de açıklamalar yapıldı. Bu tabii yapıların zemin koşullarına bağlı olarak hem zemin hem de yapı standartlarının taşıdığı risklere bağlı olarak herhalde bu konuda da elde önemli veri var ellerinde. Elbetteki tüm yapılarla ilgili bir veri yok. Bu da çok uzun zaman alabilecek bir şey gibi görünüyor. Bu nedenle hem bireyler olarak İstanbul'da yaşayan bizlerin sorumluluğu var. Bizim mağdur durumda olmamız için bizim rolümüz, bizim taşıdığımız sorumluluğun da gündeme gelmesi gerekiyor. Diğer taraftan da kamunun bu konudaki sorumluluğunu bir an evvel yerine getirmesi gerekiyor. Şimdi; bu konuda pek çok şey konuşuldu burada bahsetmedim hepsinden ama inanın afet yönetimiyle ilişkili olabilecek tüm başlıkları ele alarak bir şekilde buna dair bir değerlendirme yapılmaya çalışıldı. Sanıyorum bu son slaytım olmalı. Bütün bu şeylerden sonra değerlendirmelerden sonra Kahramanmaraş Depremleri özelinde aslında afetlerin bize düşündürdükleri bazı şeyler var. Bir kere bu son yaşadığımız afet gerçekten çok büyük bir ölçekte ortaya çıktı ve bölgesel ölçekte pek çok yerleşimimizi etkiledi ve bu da bize doğal olayların yani sadece yerle ilişkili değil bunun bölgesel niteliği de dikkate almamız gerektiğini bir kere daha hatırlatıyor. Bu nedenle çok ölçekli bakışla yani yapıdan bölgeye, ülkeye kadar varan ölçekleri içine alan bir yaklaşımla mekânsal planlamanın yönlendirilmesine ihtiyaç var. İçinde rol aldığım Türkiye Mekânsal Strateji Planı kapsamında da bu yaklaşım hakimdi aslında. Onun da geleceğinin yani akibetinin nasıl gelişeceğinin doğrusu bilemiyorum, ama bu da çok önemli. Çünkü orada belirlenen bu riskler, doğal yapıyla ilişki kurabileceğiniz riskleri dikkate alan bir yaklaşımla ülke kalkınmasının yönlendirilmesi gibi bir ilke söz konusuydu. Diğer taraftan mekânsal planlarda jeolojik etüdlere dayalı afet risklerinin yeterince etkili olamadığı durumu da gördük. Yani biz evet bu bir şekilde planların içinde de tanımlanıyor, kullanılıyor, ama bir katman veri gibi olmaması gerekiyor ve imar planlarının da sadece imarlı alan açma gibi bir misyonu yok. Yani sanki sadece imar planları konut alanlarının planlanması. Hayır! O kadar çok yaşam alanımız, yaşantımızı etkileyen o kadar çok bileşeni var ki kentsel alanların o nedenle sadece imarlı alan açma gibi bir misyonundan kurtulması gerekiyor mekânsal planların. Diğer taraftan mekânsal planlama mevzuatındaki risk azaltmaya yönelik kısıtlı içeriklerin, hiç içerik yok diyemeyiz, elbette

bunlar var konuştuğumuz konular var ve bunların yapılmaması içinde engel de değil bu kısıtlı içerik ama. Yine de mevzuatın nasıl bu işin yapılacağı, nasıl uygulanacağı ve nasıl izleneceğine dair de bir içeriği içermesi gerektiğini düşünüyorum. Diğer taraftan mevzuat kapsamında belirtildiği gibi kentsel riskli alanların tamamıyla boşaltılıp buna dair bir değerlendirme yapmıştım, ama yeni alanlara nakledilmesi mümkün olamayacaktır. Bu nedenle hakikaten bu etaplı mekânsal, etaplayarak mekânsal riskleri dikkate alarak ve düzeyine göre hakikaten nerelerde azaltılmalı, nerelerde azaltılmamalı? Bir kent merkezi sadece yapılaşmış çevresinden oluşmuyor. Diğer taraftan orada yaşanmışlıklar, toplumsal hafıza, kültür bütün bunları içine alan bir yapısı var ve o korunması gereken bir şey. Çünkü o kentin kimliğini oluşturan bir durum ve son olarak da mekânsal planlamanın risk azaltma konusunda toplumun geneli için daha adil, sürdürülebilir, kamu yararını öncelikleyen ilkeleri nedeniyle hâlâ en önemli disiplin alanlarından biri olduğunu düşünüyorum ve bu önemini koruduğunu düşünüyorum diyerek konuşmamı burada noktalayabilirim. Teşekkür ederim. Sorular olabilir. Varsa memnuniyetle ya da yorum varsa memnuniyetle sözü size bırakayım.

Özgen Osman Demirbaş: Azime Hocam çok teşekkür ediyorum. Öncelikle vakit ayırdınız, emek verdiniz, davetimizi kabul ettiniz.

Azime Tezer: Rica ederim. Rica ederim.

Özgen Osman Demirbaş: Çok değerli de bilgiler paylaştınız. Aslında İstanbul özelinde de aslında önemli hem aydınlandık ve bazı noktalarda ümit verici bilgiler de almak mutlu etti şu ümitsiz günlerde özellikle ancak tabii burada ben yani çok önemli şeyler söylediniz. Fakat şu en son gösterdiğiniz denklem çok ilgimi çekti; Yapısal Alansal Risk Yönetimi ve Yapısal Alansal Kriz Yönetimi ki sanıyorum bu son yaşadığımız afette en çok burada sınıfta kaldık. Elbette siz de altını çizdiniz. Ölçeği çok büyük bir afet bu, dolayısıyla ne kadar planlama olsa da yönetimi zor bir durum. Fakat siz konuşurken onu düşünüyordum 7.6, 7.5 şiddetinde depremlerden bahsediyoruz. İki yıl önce İzmir’de 7.0 şiddetindeki bir deprem ki, denizde olan bir deprem Türkiye’nin 3. büyük önemli sanayi, turizm, ticaret kenti, liman kenti İzmir’de yine önemli bir yıkım yaptı ki işte bitmiyor. Pazartesi günü bu oturumların ilkini yaptığımız da Malatya’da yine 5.0’in üzerinde bir deprem olmuştu. Yine yıkıntılar oldu. Salı günü Foça’da deprem oldu, ciddi korkuya sebep oldu. Yani deprem gerçeğimiz ki bugünlerde daha da çok gerçeğimiz oldu. Anladığım kadarıyla Anadolu’daki 3 büyük fay hattı ciddi bir harekete geçti. Dolayısıyla bizim bütün Anadolu’daki bunu artık hepimiz ezberledik tabii bu meşhur kırmızı çizgilerle gösterilen fay hatları haritası 20 gündür hepimizin gözünün önünde işte merak ettikçe, korktukça buna dönüyoruz. Fakat o haritanın da önemli olduğunu düşünüyorum. Bu bahsettiğiniz konuların aslında bütün Türkiye çapında çok ciddi örgütlenerek çalışılması gerektiği ortada. Peki, çok teşekkür ediyorum. Dediğiniz gibi sorular ya da katkı vermek isteyen olabilir. Onun için ben sözü katılımcılarımıza bırakayım. Bir soru sormak ya da katılım yapmak isteyen varsa buyursun? Ufuk Hocam biz de çok teşekkür ederiz. Sağ olun katılımız için. Fadime Hanım teşekkürler. Sibel Hocam teşekkürler. Teşekkürler geliyor Hocam.

Azime Tezer: Ben de teşekkür ederim sizler de zaman ayırdığınız için. Belki bireysel olarak sorumluluklarımızdan başlamakta fayda var. Onun da mesajını verebiliriz. Yani gerçekten bize de düşen çok şey var bireysel olarak. Bir çağrı var; belki sizler ne yapabilirsiniz ilgili hepimiz bireysel olarak bu çabaya nasıl katkı verebilirize dair çağrılar var. Onlara katılabiliriz. Orada da rol alabiliriz. En azından kendimiz mağdur olmamak için kendi yapılarımızda, kendi çevremizde, kendi mahallemizle ilgilenebiliriz. Bunu da en son söylemiş olayım.

Özgen Osman Demirbaş: Sanıyorum bir soru var Hocam. Buyurun,

Fadime (öğrenci): Merhabalar Hocam öncelikle. Ben Çukurova Üniversitesinden katılıyorum. Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde doktora öğrencisiyim. Bize böyle bir fırsatı tanıdığınız için çok teşekkür ediyorum. Azime Hocama teşekkür ediyorum. Sunumunuzu dikkatle dinledim. Burada afet bölgesinde yer almamızdan dolayı söylediklerinizin çoğunu biz yaşadık. Fakat Hocama şöyle bir sorum olacak. Yaklaşık 3 slayt evvelinde yanlış hatırlamıyorsam, nerelerde yolların kapanabileceği konusunda çalışmalar yaptık demiştiniz. Biz de depremin 3. gününde Hatay'a gittik ve ulaşım konusunda çok büyük sıkıntılar yaşadık. Bu gerçekten benim için çok önemli bir konuydu. Yani nasıl çalışmalar yaptığınızı merak ediyorum. Kısaca açıklayabilir misiniz?

Azime Tezer: Tabii bu çok basit aslında şöyle ki tabii ki sonuçta bütün oradaki değerlendirmeler veri zerinden. Elinizde ne kadar detaylı veri varsa o kadar detaylı değerlendirme yapabilirsiniz. Biz Gaziosmanpaşa'ydı sizin söylediğiniz örnek.

Fadime (öğrenci): Evet Hocam.

Azime Tezer: Gaziosmanpaşa'da bize şu veriler sağlandı. Yani sonuçta mekânsal yollar, yol genişlikleri, işte oranın zemin altı ya da yerbilimsel riskleri işte ya da yüzeysel drenaj bütün verileri yanı sıra binaların kaç yapı verisi var. Yani bina verileri vardı, binaların kaç katlı olduğu bilgisi vardı. Binaların ruhsat yılı vardı. Şimdi; hızlı değerlendirme İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yaptığı da hızlı değerlendirmeyle neyle ilgili? Binalar hangi yıldan evvel yapıldı? Şimdi; her ne kadar bire bir bir binanın %100 riskli olduğunu göstermese de size bir fikir veriyor. Ve diyorsunuz ki işte 99'dan evvel yapılan yapılarda (şimdi atıyorum) bu yetersiz oldu yani bunları da gördük. Yani 99 dönemi sonrası da yapıların yıkılmış olduğunu görüyoruz. Yani işte bu tür bunlar yıkılan, yıkılan yapılar sadece 99 Depremi sonrasıdır öncesidir demek de doğru değil. Çünkü bu veriler rahatlıkla görülebilecek, çünkü biz bunları farklı veri kaynaklarını kullandığımızda hangi dönemde yapılmış olduğunu da görebileceğiz o yapıların ve hangilerinin yok olduğunu görebileceğiz. Onun için çok dikkatli açıklamalarda bulunulmasında fayda var. Gaziosmanpaşa örneğinde ise biz yapının ruhsat yılını dikkate alarak, yapı yüksekliğini dikkate alarak, yapı cinsini dikkate alarak ve yol genişliklerini dikkate alarak zeminle de birleştirerek en azından nerelerde bu tür risklerin ortaya çıkabileceğini önden değerlendirdik. Ama daha detaylı veriyle yapının gerçekten hani riskli yapının statüsünü bu ve kaç katlılar daha rahat değerlendirilebilir, daha doğru değerlendirilebilir. Biz de hızlı değerlendirme yoluyla böyle bir şey yapıldı.

Fadime (öğrenci): Çok teşekkür ederim Hocam sağ olun.

Azime Tezer: Ben teşekkür ederim. Sağ olun sorunuz için.

Özgen Osman Demirbaş: Katılımınız içinde teşekkürler çok da geçmiş olsun. Sağ olun.

Azime Tezer: Geçmiş olsun gerçekten.

Fadime (öğrenci): Sağ olun Hocam.

Azime Tezer: Bir arkadaşımız daha var sizin üniversitenizde bizim doktora öğrencimiz. Adıyaman Üniversite dediniz di mi?

Fadime (öğrenci): Çukurova Üniversitesi.

Özgen Osman Demirbaş: Çukurova Üniversitesi.

Azime Tezer: Aaa pardon pardon pardon. Çok affedersiniz. Kolaylıklar dilerim. Bizim de doktorasını bizde yapan yani peyzajda yapan yine o da sizin meslektaşınız maalesef o afettede şunda ve yaşadığı yer yıkıldı üstüne yıkıldı. Allah'tan hani can kaybı yok kendi ailesi açısından ama çok herkes yerle bir oldu.

Fadime (öğrenci): Evet Hocam.

Özgen Osman Demirbaş: Evet, çok geçmiş olsun. Bu soru evet çok değerliydi. Yani tabii bu sadece deprem anı, deprem sonrası yaşanan ilk yaşananlar değil o hâlâ yani bir aya yaklaştığı süreçte ulaşmakta zorluk çekilen yerler var. Dolayısıyla ulaşım gerçekten önemli. Dün gazetede bir haber vardı. Çok tüylerimi diken diken etti. Gurur da duydum, ama öte yandan da çok da üzüldüm 2023 yılında böyle imkansızlıklar yaşadığımız için. Bir üniversite öğrencimiz üniversiteyi söylemeyeyim, bölümü de söylemeyeyim genç bir arkadaşımız elektrikli bisikleti ve elektrikli bisikletin arkasına taktığı aparatıyla Hatay'a intikal ediyor depremden hemen sonra ve öngöründe bulunuyor ulaşım ile ilgili sıkıntının. Dolayısıyla ulaşılabilen yerlere bisikletle ulaşarak acil yardım malzemeleri götürüyor 6 gün boyunca. Çok tabii önemli, çok da güzel insani bir şey ama böyle bir duruma düşmekte tabii çok üzücü ki bugün Azime Hocam sizin söyledikleriniz işte bu durumları yaşamamak için deprem öncesi yapılması gerekenlerle ilgili. Dün İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanını ben de dinledim. Çok gerçekçi ifadeler de söylüyor. Tabii işin ürktücü yanı bu bugünden yarına olabilecek bir iş değil. Kısa, orta ve uzun vadeli ama en önemli uzun vadede önemli çalışmalar yapmak ki Belediye Başkanı 20 yıllık bir planlamadan bahsediyor. Umuyorum kamusal anlamda bu bilinci hızla özümseriz ve hepimiz üstümüze düşeni yaparız. Başka soru ya da katkı var mı acaba? Evet sanırım yok. Saatte yedi buçuğa geliyor. Çok teşekkür ediyorum Azime Hocam çok çok keyifliydi. Bunun sanıyorum ileriki aşamalarda sizi yine yoracağız, değerli fikirlerinize başvuracağız.

Azime Tezer: Estağfurullah.

Özgen Osman Demirbaş: Kapatmadan önce ben hemen geçen oturumumuzda da yaptığım gibi bir sonraki toplantımızın hatırlatmasını yapayım. Yoğun günler yaşadığımız için bu seriyi de yoğun sığağı sığağına yapalı istiyoruz. Bir sonraki toplantımız bu felaketin, afetin tam bir ay sonrasına denk gelecek 6 Mart tarihine Pazartesi akşamüstü yine bu ortamda olacağız. Konuğumuz Yüksek Mimar Dr. Rüksan Tuna olacak. "Deprem Sonrası Kısa Vadeli, Orta Vadeli ve Kalıcı Barınma Örnekleri" üzerine bize bir sunum yapacak. Rüksan Hocamız da bizim hocamızdır. Aynı zamanda Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin de hocasıdır. Serimize yine yapılı çevre üzerinden yine afet konusunda önemli bilgilerle devam edeceğiz. Hep tekrar teşekkür ediyorum kapatmadan önce âdet gereği ben bu konuda çok emeği ve desteği olan çok sevdiğim, saydığım değerli Hocam Mimarlık Bölüm Başkanı Nuran Hocama sözü bırakıyorum. Onun da eminim kapanışta söylemek istediği bir iki cümle olacaktır. Ondan sonra da iyi akşamlar dileyeceğiz. Buyurun Hocam,

Nuran Zeren Gülersoy: Ben sadece çok çok çok teşekkür etmek istiyorum. Geç oldu ama Azime çok teşekkür ederim. Azime benim için çok değerli ve anlamlı. Benim ilk doktora öğrencim, ilk yüksek lisans öğrencim. Danışmanıydım demek belki daha doğru öğrenci kelimesiyle çok yan yana uyuşmuyor. Ama kendisini böyle bir düzeyde görmek bana onur veriyor, gurur veriyor. İzninizle sizinle paylaşmak istedim. Çok teşekkür ederim Azime, Osman Bey'e de çok teşekkür ederim gerçekten bu fırsatı verdiğiniz için katılımcılara da aynı şekilde çok teşekkür ederim ve iyi akşamlar dilerim. Bundan sonraki toplantımızda buluşmak üzere.

Azime Tezer: Çok teşekkürler ben de davetiniz için bir kere daha teşekkür ederim. Sağ olun.

Özgen Osman Demirbaş: Çok teşekkürler. İyi akşamlar. Saygılar.

***** Video burada sona eriyor. *****